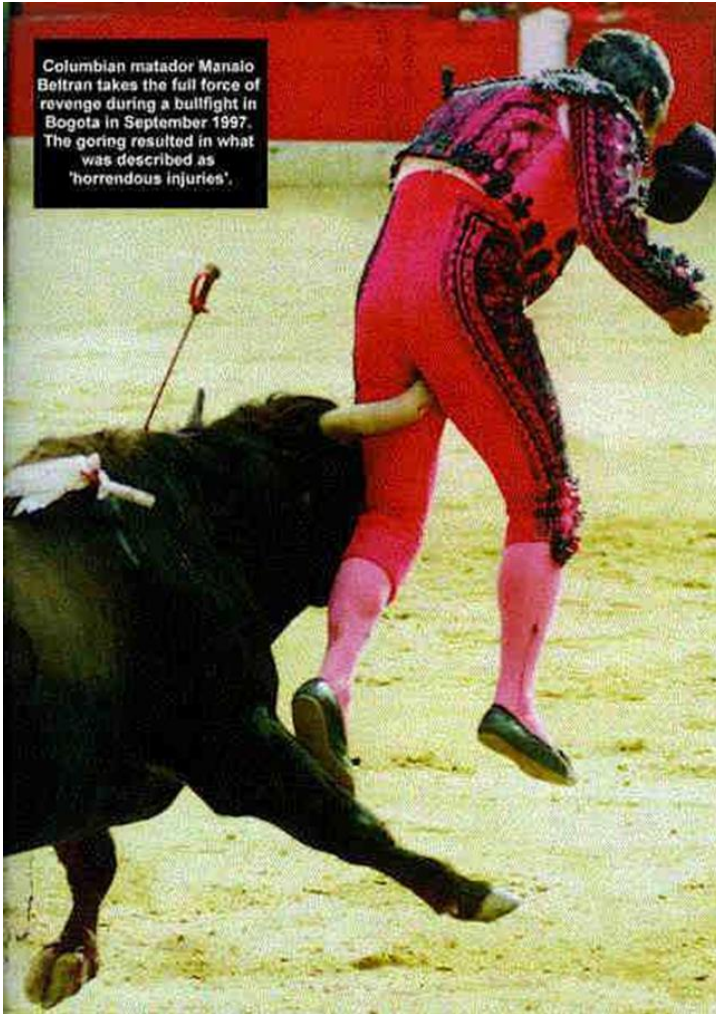

Traumaomhändertagande

**Andreas
Rönnersten**
*Specialist Akutsjukvård
Akutkliniken*

Inlärningsmål

- Principer för trauma ABCDE
- “Hur överleva de första 15 minuterna utan hjälp!?!”

Samma koncept jämt – nästan

Dr James K Styner

Nebraska 17 februari 1976

ATLS i USA 1980

ATLS i Sverige 1996

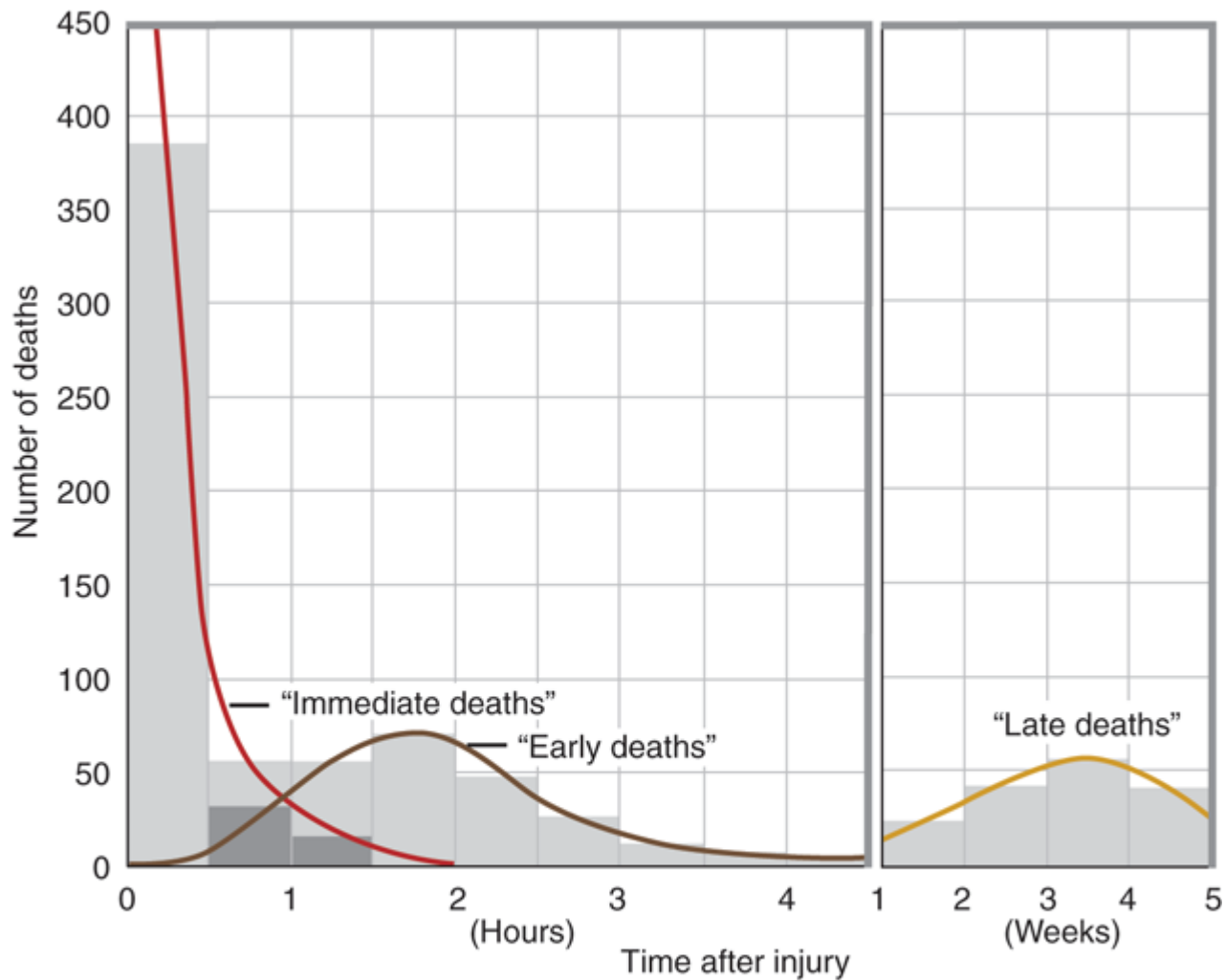

ACLS, ATCN, PHTLS, EMST,
EMSB, ATLS, APLS,
MedicALS, ABLIS, ACoRN,
ATACC

Trimodal mortalitet

Source: Longnecker DE, Brown DL, Newman MF, Zapol WM: *Anesthesiology*, 2nd Edition: www.accessanesthesiology.com

Copyright © The McGraw-Hill Companies, Inc. All rights reserved.

Skademekanism

Penetrerande vs trubbigt våld

$$E_k = \frac{1}{2} mv^2$$

[Kulans väg](#)

[Varför bälte och bilkuddar](#)

Teamarbete

Ledarskap

- Undersökande läkare
- Teamledare

Kommunikation

- Var tydlig
- SBAR:
 - Situation
 - Bakgrund
 - Aktuellt tillstånd
 - Rekommendation

Förberedelser!

Ligg ett steg före!

Planera innan patienten anländer

- Vad har hänt: info om patienten, skademekanism
- Medicinsk utrustning
- Skyddskläder
- Läkemedel
- Rollfördelning
- Arbetskamrater/konsulter/jourer
- Andra enheter?

Skyddskläder!

- Rock
- Handskar
- Munskydd
- Ögonskydd

- Mössa
- Skoskydd

Primärundersökning

Säkerhet för vårdpersonal och patient!

Omedelbart livshot

Kort översiktlig undersökning!

Sammanfattning

Primärbedömning
= Allt som måste göras NU!

Sekundärbedömning
= Allt som kan göras sen, eller behöver tex komplicerad röntgen

Primärundersökning

Airway with c-spine protection

Breathing with adequate oxygenation

Circulation with hemorrhage control

Disability

Exposure / **E**nvironment

Ett adekvat svar säger dig att...

A Luftvägen är fri

B Ventilation nog för att kunna prata

C Cirkulation nog för att perfundera **CNS**

D Opåverkat medvetande

Primärundersökning

A = Airway

Upprätthåll eller skapa fri luftväg

Skydda halsryggen

**Långsam förlust av
luftvägen!**

Primärundersökning

B = Breathing

Utvärdera ventilationen

Säkerställ adekvat syresättning och ventilation

- Bröstkorgsrörelser
- Andningsljud
- Andningsfrekvens
- Saturation
- Perkutera

**A eller B, dvs luftvägs-
eller ventilationsproblem?**

Primärundersökning

C = Circulation

- Mental påverkan?
- Hudfärg
- Hudtemperatur
- Hjärtfrekvens
- Pulsar, karaktär och plats
- Bäck palpation

CAT – Combat application tourniquet

Blödningschock

Grad av shock	1	2	3	4
BT	>100	>100	<90	<90
Puls	<100	>100	>120	>140
AF	14-20	20-30	30-40	>35
AT	Orolig	Agiterad	Konfucoris k	Slö
	<750	750-1500	1500-2000	>2000

Puls > Blodtryck = Blödningschock!

Primärundersökning

Cirkulationsbehandling

- Stoppa blödningen!
 - Yttre tryck
 - Operation/angiografi
- Vätskebehandling
 - Blod
 - Ringer-Acetat
- Reevaluera

Äldre
Barn
Vältränade
Läkemedel

Primärundersökning

D = Disability

- Grovt neurologstatus
 - Medvetandegrad: RLS/GCS
 - Pupillreaktion
 - Grovkraft

**Tänk på att
medvetandegraden
kan sjunka!**

Primärundersökning

E = Exposure / Environment

- Hitta skador som inte observerats ännu
- Undersök hela patienten
 - Klä av patienten
 - Värm patienten
 - Blockvändning
 - Immobilisera ryggraden
 - Per rectum
 - Temp

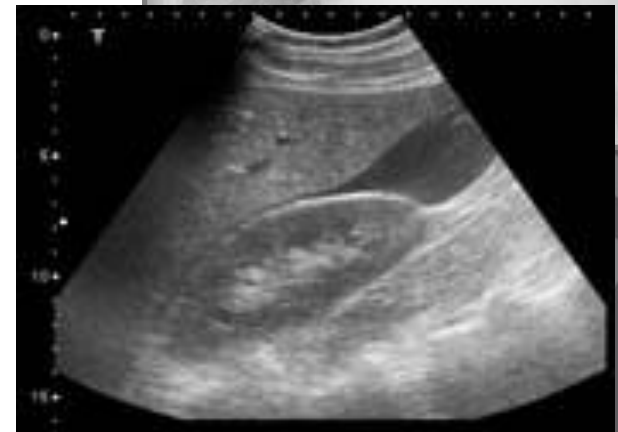
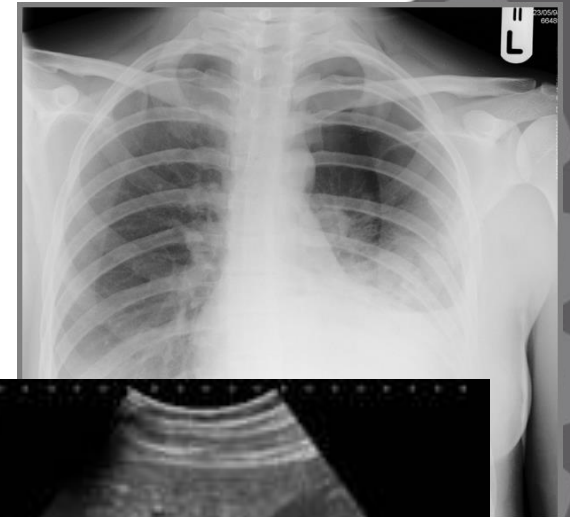

Hjälpmedel

Saker vi kan behöva vid primärundersökningen för att upptäcka livshotande skador

- Slätröntgen: thorax och bäcken
- Ultraljud: FAST
- V-slang
- KAD
- Blodgas + B-glukos
- EKG

Viktiga beslut

Avbryta för att göra ingrepp/åtgärd?

Vårdnivå?

Prioritet?

Vart ska patienten?

Transport till annat sjukhus?

Ingrepp?

Röntgen?

Konsult?

**Kommunicera dina
tankar till alla
medarbetare!!!**

Traumaomhändertagande

**Frågor, klagomål
eller invändningar???**

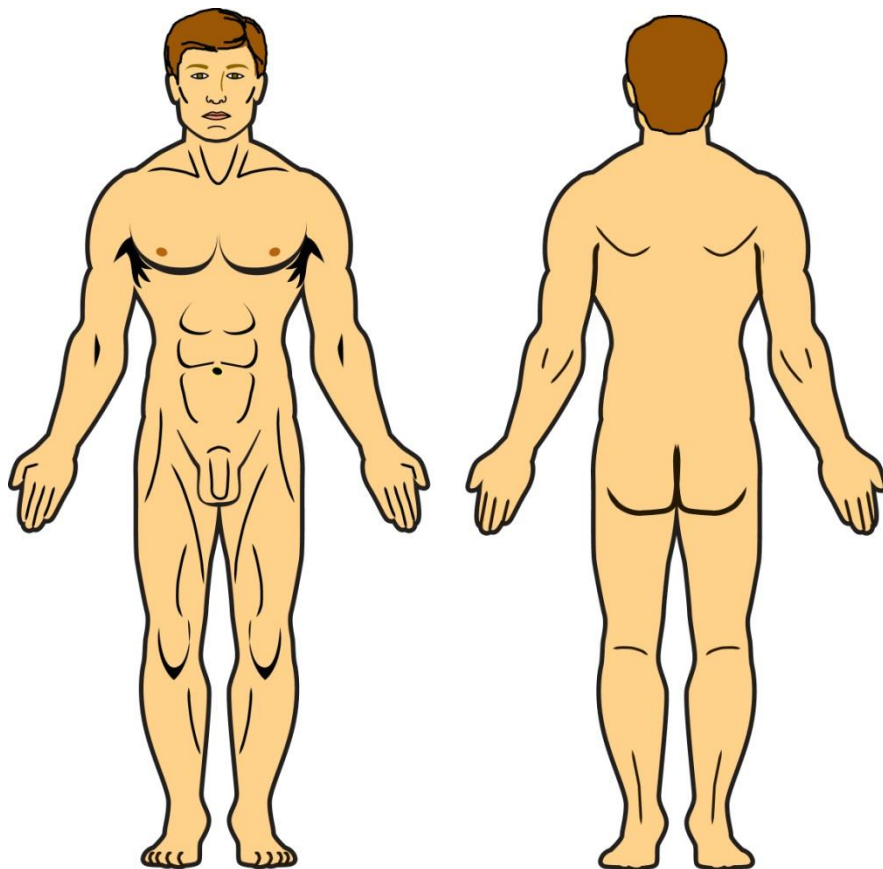
Särskilda patientgrupper

- Äldre
- Barn
- Gravida kvinnor

Sekundärundersökning

En vanlig
läkarundersökning
– fast lite grundligare!

”Osynliga dödare”

Thorakal aortadissektion

Tracheobronkial ruptur

Esofagusruptur

Hjärtkontusion

Lungkontusion

Diafragmaruptur

Sekundärundersökning

Vad innehåller en sekundärundersökning?

- Anamnes
- Helkroppsstatus
- Fullständigt neurostatus
- Röntgen
- Andra hjälpmedel tex konsulter
- Reevaluering

Sekundärundersökning

Huvud

- Yttre inspektion
- Palpera i skalpen
- Undersök ögon och öron

Medvetslösa
Periorbitala ödem
Igentäppt hörselgång

Sekundärundersökning

Maxillofacial

- Frakturkrepitationer
- Felställning/svullnad
- Felaktigt bett

Tilltagande luftvägsproblem
Skallbasfraktur

Sekundärundersökning

Halsens mjukdelar

Mekanism: Trubbigt el penetrerande

Symptom: Luftvägsobstruktion, heshet, stridor

Fynd: Krepitationer, svullnad, hematom

Fallgrop

Tilltagande luftvägsproblem
Symptom kan komma sent

Sekundärundersökning

Thorax

- Titta
- Känn
- Lyssna
- Perkutera
- Auskultera

Sekundärundersökning

Buken

- Titta
- Känn
- Lyssna
- Perkutera
- Auskultera

Tarmskador
Retroperitoneala skador
Revaluera

Sekundärundersökning

Perineum

Svullnad, hematom, sår, uretrablödning.

Per rectum

Sfinktertonus, “high-riding prostate”
benkanter, blod.

Vagina

Blod, sår.

Uretraskador

Sekundärundersökning

Bäcken

- Palpationssmärta
- (Instabilitet)
- Felställning

Onödig bäckenmanipulation
Underskatta bäckenblödning

Sekundärundersökning

Extremiteter/muskuloskelletalt

- Svullnad
- Felställning
- Smärta
- Distalstatus
- Smärta

Sekundärundersökning

Extremiteter/muskuloskelletalt

- Blodförlust
- Missade frakturer
- Mjukdelar/ligament
- Kompartmentsyndrome

Sekundärundersökning

Neurologi: hjärnan

- RLS/GCS/AVPU
- Pupilreaktion
- Lateralisering

- Hindra sekundär hjärnskada

Neurokirurgi?

Sekundärundersökning

Neurologi: ryggmärgen

- Undersök hela ryggraden
- Ömhet, svullnad, krepitationer.
- Motorisk och sensorisk nivådiagnostik
- Reflexer

Medvetslösa
Intoxikerade/oroliga

Sekundärundersökning

Neurologi

Dålig immobilisering
Försämrad neurologi

Traumaomhändertagande

**Frågor, klagomål
eller invändningar???**